

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 929.513.17

ЗАРАДИ ЮШКИ ТА ЗАРАДИ КНИГИ. ЖІНКИ-МІГРАНТКИ ЗІ СХОДУ ТА ПРАКТИКИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗМУ. Козенца: Пеллегріні Едіторе, 2018. 230 с.
Рец. на монографію Стефанії Сальвіно

Петро ГАВРИЛИШИН

*Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”,
Наукова бібліотека, кафедра міжнародних відносин,
вул. Шевченка, 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна
e-mail: gavryshp@ukr.net
DOI: 10.15330/gal.34.269-271*

Алла ГОРБЕНКО

*Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”,
Наукова бібліотека,
вул. Шевченка, 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна
allagorbenko1980@gmail.com
DOI: 10.15330/gal.34.269-271*

Сучасні міграційні процеси вже не одне десятиліття викликають чималий науковий інтерес та гострі дискусії. Значна кількість українських досліджень присвячена трудовій міграції українців до країн Західної Європи, зокрема Італії. Зростає інтерес до української імміграції і з боку італійських дослідників, оскільки вона є п'ятою, згідно книги, за чисельністю іноземною громадою та поступово набуває рис діаспори.

Суттєвим доповненням до існуючого бібліографічного доробку є праця італійської дослідниці, спеціалістки з слов'янської лінгвістики та докторки соціології університету Калабрії Стефанії Сальвіно. Монографія “Заради юшки та заради книги. Жінки-мігрантки зі Сходу та практики транснаціоналізму” розглядає українську трудову жіночу міграційну групу в Італії у контексті глобального процесу транснаціоналізації міграцій. Такий підхід дозволяє більш точно зрозуміти як еволюціонує українське заробітчанство та динаміку інтеграції українців в Італії, вивчити особливості їхньої адаптації, побачити соціальний простір, в якому вони існують.

Нетипова назва книги “Заради юшки та заради книги” взята з інтерв'ювання однієї з українських заробітчанок, що так образно пояснила в цілому мету перебування українок в Республіці Італія: підняти рівень свого життя і оплатити навчання дітей.

Монографія є аналізом та презентацією дослідження, здійсненого під час написання докторської дисертації. Об'єктом його виступила сучасна українська жіноча трудова міграція в Італії. Як наголошує сама авторка, її дослідження є “емпіричним, але проведеним у контексті поглибленого вивчення теорії”, тобто у постійному діалозі між теоретичними моделями та результатами польових досліджень. Останні передбачали проведення опитувань жінок середнього віку, чиє перебування в Італії тривало більше ніж десять років, та спостереження. Також авторкою було вивчено близько сотні телефонних розмов між двома мігрантками (українкою і молдаванкою), які виступали доказами в одній із судових справ Суду Козенци у 2004–2005 рр.

Керуючись принципом, що “імміграція в Італії та еміграція в Україні є невід'ємними сторонами одного й того самого явища”, які неможливо пояснити одна без іншої, С. Сальвіно провела дослідницьку роботу як в Італії (регіон Калабрія, провінція Козенца), так і в Україні (Львівська, Івано-Франківська та Тернопільська області). Авторка здійснила порівняльний ана-

ліз двох соціально-географічних контекстів: українського, що характеризує процес відбуття на заробітки та італійського, що визначає акліматизацію та адаптацію.

Важливим принципом, яким керувалася дослідниця, є принцип історизму. Він спонукав її розглядати українську міграцію з позиції історичних політико-економічних та соціально-культурних змін у Східній Європі. Змін, що на думку авторки, детермінували нашу міграцію у просторі та часі.

Теоретична основа дослідження – концепція транснаціоналізму, розроблена такими дослідниками як: Н. Глік-Шиллер, Т. Файст, А. Портез, П. Квісто та С. Вертовець. Вона дозволила авторці розглядати українську жіночу міграцію як транснаціональну. Тобто таку, що є не тільки частиною глобальних міграційних потоків, а й таку, що будує цілу систему зв'язків, міграційну мережу, яка виходить за межі історично та політично визначених кордонів між державами. У процесі діяльності мігрантів ці кордони стають усе більш умовними, “пористими”.

Новаторським елементом монографії є те, що С. Сальвіно пропонує розглядати ідею фемінізації сучасної міграції як елемент критичного бачення транснаціоналізму та перегляду монолітного оптимізму, з яким його асоціюють. Саме на прикладі української жіночої міграції авторка наводить докази та робить висновки про високу “соціальну і людську ціну”, сплачувану мігрантками за можливість достойної оплати своєї праці, неочікувані і часто латентні наслідки транснаціональних міграцій. Зокрема, втрата порозуміння з рідними в Україні, розлучення, фактичне сирітство при живих батьках, професійну нереалізованість, нерозуміння ціни зароблених коштів близькими людьми і співвітчизниками тощо.

Монографія С. Сальвіно ґрунтується на солідній джерельній базі (161 позиція), яка включає й низку праць українських дослідників. Зокрема, О. Годованської, А. Грицак, О. Малиновської, О. Пахльовської, О. Федюк.

Структура роботи складається зі вступу, чотирьох розділів, які всебічно розкривають тему та дають відповіді на поставлені завдання, висновків, післямови (авторства Соні Флоріані) та списку використаної літератури.

У вступі авторка описує теоретичну і методологічну базу дослідження, формулює завдання, аналізує ступінь наукової розробки теми на момент написання дослідження, що згодом було опубліковане у вигляді цієї книги.

Перший розділ присвячений розгляду причин сучасної української міграції до Італії та обставин, які характеризували процес від'їзду з України. Впадає у вічі детальний та міждисциплінарний аналіз мотивів заробітчан. Їм дається пояснення не тільки з погляду історії та економіки, а й розглядаються соціальні й психологічні аспекти міграції. Авторка акцентує увагу на особистих переживаннях, емоціях людини, на проблемах самоідентифікації та зміні соціального статусу, на різного роду труднощах, зокрема проблемах з фізичним та психічним здоров'ям тощо.

Другий і третій розділи розглядають питання прибуття до Італії та процес адаптації українців у новому середовищі. Авторка детально розглядає систему зв'язків, побудовану українськими мігрантами. Аналізує функції, виконувані цією системою. Описує механізми пошуку роботи, процес об'єднання сім'ї, відзначає важливу роль УГКЦ у житті української громади. Окремий підрозділ розглядає процес соціалізації українців, порівнюється їх включення до громадського життя в різних регіонах Італії. Детально описуються особливості роботи у сфері догляду й домашнього господарства, в якій переважно зайняті українці. І знову увага акцентується на емоційному компонентові такої роботи: адаптація до такої роботи складна для українок через стереотип нижчості такого типу працівників на пострадянському просторі, з яким вони приїхали. Також авторка додає, що заради цього заробітку заробітчани змушені відкласти своє особисте життя та інтереси на невизначений термін.

У четвертому розділі авторка обґрунтовує ідею транснаціональності сучасної української міграції до Італії та пропонує її власну типологію, на основі критеріїв Л.Е. Гуарніцо та А. Портеза. Дослідниця запропонувала авторську класифікацію міграційних практик українських заробітчан в Італії, які попадають під визначення транснаціональних міграцій. Ця нова ідентичність є далекою від ідентичності маргінального і дезорієнтованого мігранта минулих

часів. Нова ідентичність здатна об'єднувати елементи двох культур, двох контекстів, не знищуючи якусь одну модель існування. Завершують виклад матеріалу аргументовані висновки.

Відзначаючи наукову цінність монографії, хочеться висловити й деякі зауваження. Зокрема зазначити, що окрім поодиноких згадок, лівова частка дослідження присвячена південному регіонові – Калабрії. Тому, можемо припустити, що результати пошуків не враховують особливостей, притаманних міграції у центральних та північних регіонах країни. Також у монографії на сторінці 181 наявна суттєва описка. Так, авторка пише, що із зібраних нею інтерв'ю впливає, що соціокультурна діяльність українців в Італії є “по суті чоловічою діяльністю” та й “представлена переважно православними священиками”. І це після неодноразових згадок (навіть у назві монографії), що українська трудова міграція в Італії є переважно жіночою та після включення до другого розділу окремого параграфа, що аргументовано доводить важливе значення духовної, соціальної та культурної діяльності УГКЦ в середовищі української громади. На нашу думку таку плутанину можна пояснити якоюсь випадковістю.

Але незважаючи на висловлені зауваження, зазначимо, що вивчення української міграції крізь призму транснаціоналізму вносить суттєву наукову новизну в дослідження української міграційної групи в Італії. Така концепція відкриває нові перспективи у розумінні та прогнозуванні української міграції в Італії. Вважаємо, що монографія С. Сальвіно є суттєвим доповненням до наукової розробки проблематики та заслуговує на увагу наукової спільноти.

Надійшла до редакції 8 липня 2021 р.